

گفت و گوی اختصاصی با جهانگیر هدایت

مصاحبه کننده: پارسا نظری (سردبیر مجله ادبیات متعهد)

تاریخ مصاحبه: ۱۴۰۲/۰۸/۰۱

DOR: [20.1001.1.27835480.1402.3.16.9.1](https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1911111/v1)

۳- کدام شاعر یا نویسنده بیشتر از هر کسی سبب شد به ادبیات علاقه پیدا کنید یا انگیزه‌ی آغازین برای نویسنده شدن شما شد؟

فردوسی

۴- فکر می‌کنید ادبیات چگونه می‌تواند روی فرد و جامعه تأثیر بگذارد؟

ادبیات می‌تواند با خوبی‌ها، بدی‌ها، عشق، نفرت، پیروزی، شکست، در جامعه اثر بگذارد.

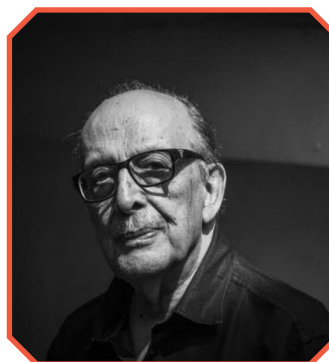
۵- شما فکر می‌کنید جایگاه ادبیات در فرهنگ و تربیت فردی و اجتماعی چگونه است؟

بسیار بالاست ولی متأسفانه هرگز آن را درک نکرده‌اند.

۶- به نظر شما چه ادبیاتی می‌تواند مناسب و درست باشد؟

ادبیات ساده، قابل فهم، واقعی و کاملاً مردمی.

۷- آیا شما فکر می‌کنید نویسنده نسبت به وضعیت‌های

مصاحبه گر: پارسا نظری *

مصاحبه تخصصی

۱- آیا به یاد دارید نخستین اثر ادبی‌ای که مطالعه کردید چه بود؟ شاعر یا نویسنده‌ی آن که بود؟

شعر موش و گربه از عبید زاکانی بود.

۲- در آغاز آشنایی با آثار ادبی آیا رفتار و زندگی شما تحت تأثیر آن ادبیات قرار گرفت؟

بله، آشنایی با ادبیات نظم و ظرافت خاصی به زندگی

می‌داد.

اجتماعی مسئول است؟

نویسنده صد در صد مسئول است و باید بنویسد.

۸- آیا به این جمله‌ی معروف که می‌گویند: «نویسنده باید روایتگر زمانه‌ی خودش باشد» باور دارید؟
بخشی از کار اوست.

۹- آیا تاکنون تلاش کرده‌اید نویسنده‌ی زمانه‌ی خودتان باشید؟

می‌خواستم نویسنده باشم.

۱۰- آیا می‌توانید دو شاعر یا نویسنده‌ی ایرانی و همچنین دو نفر غیر ایرانی را نام ببرید که فکر می‌کنید نویسندگان زمانه‌ی خودشان بوده‌اند؟

فردوسی، مولانا، شکسپیر، تولستوی.

۱۱- شما به چه دیدگاهی در ادبیات علاقمند هستید؟

به دیدگاه واقعی و ملموس زندگی واقعی.

۱۲- شاعرانی ایرانی مورد علاقه‌ی شما چه کسانی هستند؟ چرا به ادبیات آن‌ها علاقه دارید؟

فردوسی، مولانا، سعدی، حافظ و فروغ اشعارشان برایم مفهوم عمیقی دارند.

۱۳- آیا گرایش ادبی شما ریشه در تربیت خانوادگی‌تان دارد یا در اثر تجربه‌ی فردی بوده است؟

با توجه به حضور ادبیات در خاندان هدایت بیشتر مربوط به تربیت خانوادگی است.

۱۴- آیا در خانواده‌تان کسی بود که مانع آزادی شما باشد؟

متأسفانه کسی مشوق من نبود.

۱۵- ثروت به چه میزان در شکل‌گیری جهان‌نگری شما تأثیرگذار بوده است؟

من ثروتمند نبوده‌ام.

۱۶- آیا در دوران کودکی یا جوانی دوستانی داشته‌اید که از قشر فقیر اجتماع بوده اما جایگاه فرهنگی یا علمی قابل توجهی یافته باشند؟

اصولاً علاقه داشتم با دوستانی که زمینه فرهنگی دارند، نزدیک باشم.

۱۷- شما چند دهه تجربه‌ی زندگی در جایگاه یک نویسنده را دارید، آیا می‌توانید بصورت گزیده سیر تطور ادبیات معاصر ایران متأثر از اوضاع سیاسی یا تأثیرگذار بر سیاست و افکار عمومی را ذکر کنید؟

من ۷ دهه در جایگاه نویسنده بوده‌ام ولی سطح کار من متفاوت بوده است. در سال ۲۰ سیاست بسیار مطرح بود. در سال ۲۱ سیاست کمتر مطرح بود ولی عشق و احساسات مورد توجه بود. در سال ۲۲ مسائل جدی تر مطرح شدند.

در سال ۲۳ ادبیات به صورت خالص جلب نظر می‌کرد. در سال‌های ۲۴، ۲۵ و ۲۶ عشق و احساسات و مقداری آثار ارویتیک مورد توجه بوده‌اند. در سال‌های ۲۷ و ۲۸ احساسات و روابط عاشقانه ساری و جاری بود. سال‌های ۲۹ و ۳۰ سایه سنگین سیاست، ادبیات را فرا گرفت.

سال‌های ۳۱ و ۳۲ ادبیات، سیاست و خشونت و

گرایش‌های سیاسی ادبیات را فرا گرفت. ۳۲ و ۳۳ ادبیات فقط سیاسی شد.

خیر، نمی‌دانم.

۲۲- صادق هدایت برای ادبیات ایران یک نویسنده‌ی جریان‌ساز بود، آیا موافق هستید؟

صادق هدایت مدرنیته ادبیات اروپا را آورد به ادبیات فارسی پیوند زد.

۲۳- آیا فکر می‌کنید نسل امروز نویسندگان ایرانی تأثیر قابل توجهی از روشنگری‌های صادق هدایت گرفته‌اند؟ اگر بله آیا فکر می‌کنید اینان می‌توانند راه صادق هدایت را به خوبی ادامه دهند؟ اگر در این مسیر مشکلی می‌بینید لطفاً توضیح دهید.

تأثیر قابل توجهی گرفته‌اند ولی نتیجه کار جالب نیست.

ادامه راه صادق هدایت مشکلات زیادی دارد چون ادبیات تحت مراقبت شدید است.

۲۴- آیا شما با صادق هدایت گفت‌وگو داشته‌اید؟

بله او عموی من بود و من مدت‌ها با او در یک خانه زندگی می‌کردم.

۲۵- آیا شما تأثیر قابل‌ذکری از رفتار صادق هدایت گرفته‌اید؟

بله در تأثیرپذیری من از عمویم شکی نیست.

۲۶- آیا خاطره‌ای از صادق هدایت دارید؟

خاطرات مفصلی دارم که توسط دانشگاه آکسفورد ترجمه و چاپ شده است.

سال‌های ۳۴ و ۳۵ حرکت ادبیات به سوی شعر و داستان را ملاحظه می‌کنیم. سال‌های ۳۶ الی ۴۰ ادبیات خاصی ملاحظه می‌شود. دهه ۴۰ ادبیات گرایشی به سوی مکتب‌هایی که در اروپا ایجاد شدند پیدا می‌کند و جوهر خالص ایرانی آن کم‌رنگ می‌شود. سال‌های ۵۰ الی ۵۷ ادبیات در تمام رشته‌ها پیشرفت کرده و مکتب‌های نوئی پیدا شده‌اند.

۱۸- موضوعات مورد علاقه‌ی شما برای داستان‌نویسی چه هستند؟

مردم واقعی، حیوانات، انتقاد اجتماعی

۱۹- آیا فکر می‌کنید ادبیات معاصر یا داستان‌نویسی معاصر ایران به حد کافی بازتاب وضعیت‌های اجتماعی ایران بوده و هست؟

متأسفانه ادبیات معاصر بازتاب واقعی ندارد.

۲۰- به نظر شما آیا توجه نویسندگان و مترجمان امروز ایران به ادبیات غیرایرانی چقدر می‌تواند کنشی درست باشد؟ آیا توجه بیش از حد به ادبیات غیرایرانی به نوعی خشکاندن ریشه‌ی ادبیات ایرانی نیست؟ چگونه باید باشد؟

یکی از علل توجه به ادبیات غیر ایرانی مشکلات ادبیات ایرانی است و به هر حال توجه زیاد برای ادبیات خارجی مضر است.

۲۱- آیا شما سیر تطور ادبیات امروز ایران را طبیعی و

از کدام نویسندگان تأثیر پذیرفته است؟ (غیر ایرانی و ایرانی)

۲۷- آیا فکر می‌کنید شناخت کافی از جهان‌نگری صادق هدایت دارید؟

او با نویسندگانی که قبول داشت رابطه دوستانه داشت ولی نویسندگان اتو کشیده وابسته به حکومت را مطلقاً قبول نداشت.

من سعی خودم را کرده‌ام حالا نتیجه چه بوده سایرین باید قضاوت کنند.

درباره‌ی صادق هدایت

۳۴- آیا خانواده‌ی صادق هدایت و شما چیزی از سبب خودکشی او می‌دانید؟

۲۸- آیا فکر می‌کنید آثار صادق هدایت به حد کافی شخصیت او را نشان می‌دهند؟

زندگی او را کشت. او چنین زندگی، چنین اوضاع و احوالی را نمی‌توانست تحمل کند و به همه چیز پایان داد.

به نظر من به حد کافی نشان نمی‌دهند.

۳۵- فکر می‌کنید اگر صادق هدایت اکنون زنده بود چه توصیه‌ای برای نویسندگان امروز ایران داشت؟

۲۹- آیا صادق هدایت منزوی و خجالتی بود؟

بله، کاملاً.

صادق هدایت اگر زنده بود ۱۳۱ سال سن داشت و او دیگر صادق هدایت سال‌های قبل نبود. اما اگر فرض کنیم بود و توصیه‌ای داشت، او می‌گفت: آزاد باشید، به ایران با خلوص نیت عشق بورزید، به زندگی خود و وضع مملکت سر و صورتی بدهید. پاک و فداکار و وطن پرست باشید و از همه نادانی‌ها فرار کنید.

۳۰- آیا صادق هدایت با خانواده‌اش رابطه‌ی گرم و صمیمی داشت؟

خیر.

۳۱- آیا سفرهای صادق هدایت به هندوستان و فرانسه هدف خاصی داشت؟

مسافرت‌ها پیش آمدند ولی صادق هدایت آن‌ها را هدفمند کرد.

۳۲- آیا از مشکلات و دل‌مشغولی‌های صادق هدایت چیزی می‌دانید؟

صادق هدایت انباشته از مشکلات و دل‌مشغولی بود، از همه مهمتر زندگی!

۳۳- آیا صادق هدایت با نویسندگان ایرانی دیگر رابطه‌ی دوستانه‌ای داشت؟ و آیا می‌دانید صادق هدایت